సారంగధర చరిత్రము.

[వచనము]

[శైలికి ఉదాహరణముగా గ్రంథమునందుఁ గొంతభాగము]

సముఖము
వేంకట కృష్ణప్ప నాయకుఁడు

— అంత సారంగధరుండు బినతల్లిం గనినయంత, భయభక్తివినయ సంభ్రమంబులు మనంబునఁ బెనఁగొన సాష్టాంగముగాఁ మ్రొక్కిన నా జక్కువ గుబ్బలాడి గ్రక్కునఁ జేతులుజాచి లేవనెత్తి తనచనుగుబ్బ మొన లొత్తించుక నతని యురంబు సోఁకఁ గౌఁగలించుకొని, మొగంబు మొగంబునం జేర్చి చెక్కిలి నొక్కి ముద్దుఁ బెట్టుకొని, నొక్కుచునుండు నచ్చేడియంగాంచి యా కుమారుండు బినతల్లికిం దనమీఁది వెనరు మిక్కిలి గావున నక్కరణి నాదరించె, నిదితక్కువగాదని తలంచి, కరకమలంబులు ముకుళించి, 'రాజు లేని వేళ నే నిందు రాఁజెల్లదు; తల్లీ! యుల్లంబు సైచుకొ'మ్మనుటయు, నమ్మాటు మాయలాడియు, 'నిట్లు పలుకంగాఁదగునే? నీవు నావసుధావల్లభుండు నొక్కరూపంబు గావున తడఁబడి మొక్కఁజెల్లునే,' యని సుశీలయుంబలె నా దుశ్శీలచేయిఁజాపి, ముందుగ విచ్చేయుమని యమ్మహాత్మునిఁ దోడ్కొని, 'అతివినయం ధూర్తలక్షణ' మ్మనువిధంబున నరిగి కప్పురంబులు చిలికిన చల్లని పన్నీటనాతని పాదంబులు గడిగియొత్తించి, పేర్చిన ముత్తియంబులు జేర్చిన పసిండి గద్దియఁ గూర్చుండనునిచిన, యానరేంద్రనందనుండు, 'జననీ! తక్కినవారికిం బలె యింత యుపచారం బేమిటికి? యేనునీ కుమారుండనుఁగానే!' యనుటయు నాపువ్వుఁబోఁడి, బొమ్మంచుకెమ్మోవి చిగురునం జిరునగవుమొలకలు గులుక, కప్పురంపు వీడియంపుతావి ఘుమ్ముమన, తేనియ చినుకులొలుక నిట్లుపలికె; 'ఓ జగన్మోహనాంగ! నాకుమారుండ వగుదువు, నిక్కంబుపలికితివి. నీదుసుగుణత్వంబును, నీచక్కఁదనంబు నీ యొయ్యారంబు నిచ్చెలులు నిచ్చలు పలుక విని వీనులకువిందులయ్యె; ఇప్పుడు కనుంగొనుటచే కన్నులకుం బండువయ్యె, నాకోరికలు లభించె, నే నోఁచిన నోములు ఫలించె; చంద్ర జయంత వసంత కంతు నలకూబరాదుల చక్కఁదనంబులు విన్నదియే గాక కన్నది లేదు. డెందంబున కానందంబు కదలింపఁ గన్నులార నినుఁ జూడఁగంటి, నామనంబునం గల్గు దుందుడుకులు నేఁటి తోడం దీఱె; కామినీకుసుమసాయకా! నీవంటి నిధానంబు గల్గుటంజేసి యెంతటి పలుకులకుఁ జింతవలదు, పచ్చవింటి వజీరునింబోలు నీవు వచ్చుటం జేసి రాజేంద్రుండు రాలేదను పరితాపంబేటికి?

వెన్నయుండఁగా నేయిలేదని చింతింపనేల? నీవెన్నుండును నన్నుఁ జూడఁతావని దూరుచునుంటి; ఇప్పుడు నాపై నెనరు గలందులకు గురుతుగంటి, నిన్నుఁగూడి మనంగంటి; నాదు యపరంజిమేడ నీ వెన్నుండునుఁ జూడ రావుగదా! యీ యింద్రనీలంపుసోరణగండ్ల యందంబు, యాసొగసు గొప్పటోవరుల చందంబు, నా కలువలరాయలరాతి యరుంగుల రంగులు, నాహారువంజి(హురుమంజి)ముత్యముల మేలుకట్లును, నీ మగరాల నిగరాల గోడల వేడుకలు నిచ్చ కీరపారావతాదుల వినోదంబులు, తక్కనుంగల విశేషంబుల సంతోషంబునఁ జూచి, యా మానికెపుటోవరులందు పువ్వులపాన్పున కమ్మతెమ్మెరలు వీవఁ గొంతసేపు పవ్వళించి, గంధము చెక్కలాకులు గైకొని పోదువుగాని ర' మ్మన—

అప్పుడమియొడయని కొడుకు వెడనగవంకురింప నప్పడంతుకం జూచి, 'సత్వరంబుగాఁ జనవలయు, ప్రాణపదంబగు నా పావురంబు యిచ్చోట వ్రాలె, నీవు మా పినతల్లివిగావున రవికిరణంబుల కేనియుఁ జొరఁగూడని యంతఃపురంబునకు వచ్చి నీ పదంబులకు మ్రొక్కితి. నీ కటాక్షంబున నన్ని భాగ్యంబులు గల్గియున్నయవి; కాలయాపనంబు సేయక పావురం బొసంగినం బోయెద' ననిన, నక్కురంగలోచన లోచనాంచలంబుల నించుకించుక చక్కచిక్కని చంద్రిక లీనం జూచి, నవ్వుచు, 'నింత త్వరంబేమి? యించుక సేపు విశ్రమించి పోవుదువు గాక' యని, యా రాచపట్టిఁ జేపట్టి నట్టియాసల నా దిట్టతోడనే లేచి మట్టుమీఱిన మోహంబునఁ బయిడిమేడకుం దోడుకొని పోయెను.

గద్యము.

సముఖ మీనాక్షి తనూభవ వేంకట కృష్ణప్ప నాయక
ప్రణీతంబైన సారంగధర చరిత్ర
వచన కావ్యంబు నందు
నేడవ యధ్యాయము.

సారంగధర చరిత్రము.

ఎనిమిద అధ్యాయము.

అప్పుడు ప్రోడలగు చేడియ లాచేడియం జూచి, యక్కుమారుని చక్కదనంబును, యా చక్కెరబొమ్మ యక్కఱయుం జూచి, 'నేఁటి కిబ్బోటి కేమొ పాటువచ్చునని తోఁచుచున్నయది. ఇత్తటి, యా బిత్తరి కింత తత్తఱం బేమిటికి? సూటిగాని చోట మోహంబు బాటించుట ఖ్యాతి గాదు. ఇవ్విధంబు మాను మని పలికినఁ బగతుల మగుదుము. ఈవనితను మనము మానుపలేము. దైవగతి విపరీతం బయ్యెనని దోఁచుచున్నయది. మన మేమిసేయంగలవారము? ఆయమ్మ నియమించు చందంబున నుండుద, మీఁకమీఁద నెటులయ్యె నట్టులగుఁ గాక!' యని గుసగుసలం బోవుచు నటు నిటు నడయాడుచుండ, చిత్రాంగి విచిత్రంబైన మేడ మీఁద కతనిఁ దోడు కొని, తన పదపద్మరాగంబులు సోపాన పద్మరాగంబులు, పరస్పరంబు సంధింప, బంగరు శలాకయుం బోని యంగవల్లికాంతియు నచ్చటి కవాటంపు కుందనంపు తళుకులు నెయ్యంబున వియ్యంబులంద, పలకవజ్రంబుల గవాక్షులు తన కటాక్షకాంతు లక్షుల నేకీభవింప, తృణగ్రాహి నీలమణి మయంబులైన కంబంబుల డంబులు తన నీలాలక కదంబంబుల నొండొంటి నొరసికొని విలాసినీ మణిప్రభావిభానమానంబులైన చవికె, లుప్పరంబులు, తిన్నియలు, జవాదిగిన్నియ లిడినతావులు, నాదియైన వినోదంబు, లాతనికిం జూపుచు, మేడమీఁదికిం బోవు నప్పుడు, చంద్రకాంతమణిమయంబు లైన యరుఁగుల రంగులు, యింద్రనీల మాణిక్యమయ స్తంభకాంతులు రెండునుఁ బెనంగొని గంగా యమునా సంగమంబులభంగి నెఱింగించె. నాయకంబులైన పద్మరాగకాంతినికాయంబులు సాంధ్యరాగంబు చందంబుఁ గందళింప,

చెక్కడంపు టోవరులకిప్పలు చవుకట్లుచప్పన నొప్పమీఱు, మగరాల నిగరాల నెలకట్టుచాయలు వెన్నెలల వెదఁజల్లు మువ్వొలుంగులకు తావైన యూరెలు, పరిమెళ దట్టంబులైన గందపట్టియలు, త్రాణమీఱ మేళవించిన వీణియలును, గాలి సోఁకినఁబలుకు కిన్నెరియలును, తేనియలం జిలుకుఁ బలుకు చిలుకలును,నలువంకల నలంకరించిన గోరువంకలును, చక్కెరవిలు మాష్టీని ధక్కల వలెఁ జెలంగు నంగులుఁ గల్గి, సకల శృంగారసంపదల సదనంబైన యా సదనంబున నొక్క మణిమయవేది నక్కుమారుం గూర్చుండ నునిచి, యెక్కడఁ జూచినం గొక్కోక కళారహస్యంబులైన చౌశీతి బంధంబులం బెనంగు గంధర్వ కామినులను గంధర్వులను వ్రాసిన చిత్రపటంబులం జూపుచు, 'నోయీ, నెఱజాణ! యీ చక్కి నొక్కం చుక చూడుము: గొల్లయిల్లాండ్ర చనుగుబ్బలఁ బట్టి, వారి కెమ్మోవులఁ బలుమొనలఁబెట్టి యనురాగంబున భోగించు గోపాలుని చందంబు యెట్టులున్న' దనవుఁడు, నవ్వీరక్తుండు నవ్వి!

'ద్రోణపుత్రుని బాణాగ్నిచేత దగ్ధంబై పడిన పరీక్షితుని, తన యఖండిత బ్రహ్మచర్యవ్రత మహత్వంబునఁ బ్రతికించిన మహానుభావు నకు నా విహారంబులు లోకవిడంబనంబు లింతియకాని సహజంబులు గాదు.'

'కుమార చంద్రా! చంద్రశేఖరుండు దారుకావనంబునఁ దపసి చపలాక్షి నొక్కతెం గదిసి మారుని నక్కనకాంగి జంకెన చూపుల జంకించె ...'

'తల్లీ! తుంటవిల్తునిం గంటిమంటలచే మంటఁ గలిపిన ముక్కంటి ......కామారికిం, గామాతురత్వంబు గలదే?'

'విశ్వామిత్రుండు, మేనకను ముద్దుబెట్టుకొని, కచంబు నిమిరి, కుచంబు లంటఁ గమకించుటఁ గంటివా!'

'అమ్మా! యమ్మానివరుండు మహారాజ రాజేశ్వరుండై, యప రిమిత భోగంబు లనుభవించి, రోసి యాశాపాశంబులు తెగఁగోసి, విరక్తిం బొంది, బ్రహ్మత్వంబుఁగోరి మహాతపంబు సేయుచుఁ గురుకులంబునకు

జననియైన శకుంతల నుత్పాదింపఁగోరి, యవ్విధంబున కొడఁబడియె నింతయ కాని, యంతవానికిఁ గంతుసంతాపంబు గలదె? కలిఁగెనేని, త్రిజగన్మోహిని యైన రంభ తనకుందానె వలచి వచ్చిన యెడ చట్రాయిఁగా శపించునే!'

'పంటిమొనల వాతెఱ గట్టిగానొక్కుచు, నెమ్మేనులఁ జెమ్మట లుప్పతిల్ల నొండొరులఁదొడరి పెనఁగి, కళావిలాసంబులు వెలయ, నలసతఁ బొందియు సందీక సరిబిత్తరు లొనుకొని కల్లంబునకుం బెనఁగి వే మారు సాదనలం జేయు వీరలం జూచితే?

'జననీ! జెట్లకు వేమారు సాదనలు జేయుట యుక్తంబె కదా!'

'కమ్మవిలుకాని సంగరంబుల ధేనుక బంధంబునం బెనఁగు రంభా నలకూబరుల వీక్షింపుము.

కరేణుకా బంధంబున భోగించు గురుసతీ నిశాపతుల నాలోకించుము.

ఉపరతి క్రీడావిశేషంబుల నోలలాడు నహల్యా పురందరులఁ గనుఁగొనుము.

సింహవిక్రమంబునం గలయు తారా జయంతులఁ జూడుము.

ఊరుపీడన క్రీడలం జోడుగూడు దాశకన్యా పరాశరులం దిలకింపుము.

పద్మాసనంబను బంధభేదంబునఁ బద్మబాణుని సమరంబు సలుపు యూర్వశీ వరుణుల విలోకింపుము!'

'జనయిత్రీ! ఇవి చిత్రంబులు; యిందు విశేషంబేమి!' యనియె. ఆ చిత్రాంగి, తానాడు యూరజంపుమాటల కెల్ల నొగ్గక నేర్పునం ద్రోసి పల్కు నక్కుమారుని భావం బెఱుఁగక, నా సైకతనితంబ కదంబించిన చందంబున, పొంకంబగు కుంకుమంబును, బ్రోదిమీరు జవాదియు, విరి వితానంబు, రత్నభూషణ నికరంబులు, గాజు గిన్నియల, పటికంపు దొన్నియల బంగరు తట్టల నమర్చి, తెనర్చిన మోహంబునం దెచ్చి యునిచి, 'యోయీ, వన్నెకాడా! యీ విరిసరంబులు జుట్టుకొనుము, జవాదిచే

తిలకంబుఁ బెట్టుకొనుము, యీమల్లికా గంధం బలందుకొనుము, యీ భోగతరంబులైన రతనంబుల భూషణంబుల నలంకరించుకొనుము, యీ యమూల్య దుకూలంబులు ధరింపు' మని, యూతాఁగ యొసంగరాగా, సారోదాత్తుండును, ధౌతభావంబున నవియొల్లక తల్పంబుశంబెట్టి, 'తల్లియుఁ దండ్రియుఁ గూడబెట్టిన ధనంబులన్నియుఁ గుమారు లవి గా కెవ్వరివి గా నోపు వచ్చికొనిపోయెద, నిది నాసొమ్ముగా నీయింట నుండనిమ్మ; అని ప్రియంబు గడలుకొనం బలికిన నాచిలుకల కొలికి తన హావభావ విలాసంబుల జాణతనంపు మాటల, నమ్మేటి మానసంబు గోరంత యేనిఁ జలింపంజేయఁ జాలక, యూరట లేని యారాటము పల్లడిఁగొను నుల్లంబున, 'నక్కటా! యేమిసేయుదు: చట్టు పిల్లారికిఁ జక్కిలిగింత లిడిన చందంబున నీతని చిత్తంబు మెత్తనఁ బడదు. దాదాపులకు వచ్చిన తాలిమి చెల్లునే? తాళీన మీనకేతనుండుఘాతకుండు; యింక నేమిటం గుట్టు; సముఖంబున రాయభార మేమిటికి?' యని యూహించి, నెగ్గుసిగ్గులనుఁ బరిత్యజించి, యేకాంతంబుగా నలు దిక్కులుఁగాంచి, పయ్యెద తొలంగ మీటినఁ పక్కన విచ్చు చన్నుంగవ బైటపడ, నీవిబంధం బూడ, పొక్కిలి చక్కఁదనంబు మిక్కిలి గనంబడ, కామాంధ కారంబు గప్పటం జేసి కన్నుఁ గానక, యగ్గంధగజగామిని, బాహుమూలంబులు తళుకు తళుక్కనఁ, సందిట దండలు కంకణంబులు రవలగాజులు ఘల్లు ఘల్లు మన, కరంబుల సాచి కౌఁగలింపఁ జూచుటయు, నయ్యుత్తమపురుషుండు, పాపభయంబున గడగడ వడఁకుచు 'హరహర! యిది యేమిగోడవ వచ్చె!' ననుచు దిగ్గునలేచి, 'తల్లీ! నేవచ్చి తడవాయె, పోయివచ్చెద' ననుటయు, నా గరిత, 'యోయీ, రూపరేఖావసంత! కాసంతయు దయలెదే ఆత్మజాకారంబున నా వేడుకం జెల్లింతునంటివి. 'సత్యవాణీ సరస్వతీ' యటన్నవాక్య మేమిటికిందప్పె? ఆత్మజుండను పేరు మన్మథునకుం గలదు. నీవును దదాకారంబున రతులందేల్చుము. ఏమిటిమాట, మరునకు మోహమాటమి లేదు? అని పలుకుచు. నడుము జవ్వాడ, కుచకుంభంబుల తారహారము లసియాడ, పులకాంకురంబులు మేనంగూడ, తాల్మియాడ, వాలుగడాలుమన్నీఁడు పైయాడ, నింపుఁగొనియు నోడక, వాఁకిటి కడ్డంబు

నిల్చి, యీ గట్టువాయింతి, బలిమిం బట్టc బోవుటయు, నతం డవ్వాలుcగంటిం గనుంగొని, 'నీకు నాయాన...అంటకు' మనిన, 'నోయి, మనోహరాంగ! నే నంటుcబడినదానను గాను; నిన్నంటిననేమి?' యనుటయు 'నో యమ్మా! యటంటc గాదు. మదీయ జనకుం డంటినపిమ్మట నిన్నంటc దగ'దనుటయు, 'అంటుమీాతి నిన్నంటకుండిన, మేనంబ్రాణంబులు గెంటక నెటులుండు? మేలుమేలు! నా మేలు దీటు సేయక నేలు, మేలా జాల, మేలా జాలిం బెట్టుట?' యని, దీనత్వంబుదోపc బలుకుచు, వింతవింత చెయ్వులం గులుకుచుc, గీలెడలించిన జంత్రింపు బొమ్మ కైవడి, నాతని యురంబున వ్రాలి మోహాంబుధిం దేలి, కెమ్మోవిం గ్రోలం గమకించుటయు, 'హా మహాదేవ!' యనుచు, నా గజగామిని రెండు భుజంబులు రెండు చేతులం బట్టి త్రోయం బోవు నవ్వు డవ్వనిత, మణి కంకణంబు మెఱయ, నా రాచపట్టి హారంబట్టు దుప్పటిc జుట్టిపట్టుకొని, కూర్చుండcబెట్టి, 'నను కన్నులవిలుమన్నీని బన్నంబుల పాలుచేసి కదలcజూచిన న్విదలనిత్తునే? నా కన్నుల కఱవుం దీర్చిన నీమేను కౌcగిటc జేర్చుకొనకయే, వీనుల తేనియలుc జిలుకc బలుకు నీ నోటికి బహుమానంబుగా నా తియ్యవాతెఱ విందుసెయ్యకయే, కప్పురంపువాసనలం గుప్పు నీ కమ్మకెమ్మోవికి సమ్మానంబుగా నే ముద్దాడకయే, నామనోభావంబుc గఱచు నీదు హావభావంబులకు మెచ్చుcగా నీవి నియ్యకయే, నిన్నుం బోవనిత్తునే? రమ్మురమ్ము: వేగిరమ్ము మానుము. కులుకుకోకిల నణంచు గళరవంబుపలుకులుసారు మొలనూలి గంటలనాదులు వినక నీకుc బోవందగ' దను మాటల వాడికోలంబులు, చెవులలోనాటం దిమ్మవట్టి సొమ్మసిలి, క్రిమ్మఱం దెలిసి, యమ్మంత్రి నందను వాక్యంబులు నిక్కంబు ఆర్యోనని విన్నంబోయి, కన్నీరుగారc బెదవులు దడుపుచు, పులుకుపులుకునం జూచి, పలుకుపలునకుం దైన్యంబు దొలుక, 'నేcజెల్ల, సతీమతల్లీ! నీవు పినతల్లివని వచ్చినందుల కెట్టి ఫలంబుగలిగె, నెదుటివారి యుల్లంబెఱుంగక నీమాటలాడ నెట్టు నోరాడె? మేల తల్లడిల్లెదవు; నీవు తల్లివి నేను తనూజుండ, తల్లియుం దైవసమానంబు. అదియునుం గాక, యొరులచేడియలు నాకుం దోcట్టువులు! యీా

వెఱ్ఱిబుద్ధులు నీ కేలవచ్చె? యిట్టి పాపంబు నాకేల గట్టెదవు? యిందున, శాశ్వతంబైన యపకీర్తి వచ్చుఁ, బరలోకంబున దండధరునిదండన లోర్వం దరంబుగాదు; సీతాలతాంగివంటి రత్నాంగికిఁ జనియించిన తన కిట్టి గుణంబులు రానేర్చునే? భూమీశ్వరునాన, యీతలంపులు మానుము. పదివేలు బలుకనేల, నా హృదయశుద్ధి పరమేశ్వరుం డొక్కరుండె యెఱుంగు' ననుటయు, నయ్యాలివేణియు నెలనవ్వు మొగంబునంబొలయ, 'నిజంబు పలికితివి. నీవు పతివ్రతకొడుకవు. నీ గుణంబులు నీవె పొగడుఁ కొనవలదు, హృదయంబుంగంటి: నే తల్లింగాను, దైవంబునుంగాను, మీరాజునకు భోగస్త్రీని; మదన వేదనా దోదూయమాన హృదయలైన సుదతులకు, వావు లేటికి? ధర్మంబు లేటికి? తగవు లేటికి? నా కన్నులాన, నిన్నుం గూడకమాన. తక్కుపలుకులు విడువుము, పెక్కులేమిటికి నిమిషంబునిన్నుం గలసినం జాలు' నని యంతకంతకు నగ్గలంబైన తమకంబునం బెగ్గిలి, తలుపు మూయంబోవు నప్పువ్వుబోణిం జూచి, 'నేను భోగస్త్రీని, వావులు నాకుఁ బనిలేదంటివి. వంశంబునకెల్ల యొక్కఁడేయని యొట్టిడిన పిన్నవాడే వేఱుపోయితి నన్నుం దీరునే? యీ యవివేకంబున కేమందు? ఎందేని యీవావి జగమందుఁగలదె? రత్నాంగి యొకటియు, నీవొకటియుఁ గాదు: తలంచిచూడుము. పదరకుము, కాయంబు బుద్బుదప్రాయంబు ... ...యకృత్యంబులు చేయఁబూనకుము. నిన్ను విభుం డజుచేతినిమ్మపండుగతి నత్యాసక్తితో లాలింప, నిలింపసంపదలనుభవింపుచు, సొంపువ నుండునట్టి నీవు కావరంబునం గన్నుంగానక నేలత్రుళ్లెదవు? ఇందున నాపత్పరంపరలు సిద్ధం' బనుటయు, నత్తరళాక్షి కటాక్షాంచలంబుల నొక్కించుక యంకురించిన యలుక సానఁదీఱిన చెఱుకువిలుతుని వాడితూపులం బోని మిటారిచూపులం జూచి, 'యోరీ! యెన్ని నేర్చినావురా! యిందున్న కొంతమోసంబునుఁ గలుఁగఁజేసి, జముం డనువాఁ డొక్కరుండు గలండని భయంబున దుద్దుపెట్టి పోవందలంచెదు. రాజయ్యాని, రెడ్డయ్యాని! ఆనాఁటికిం జూచుకొందము భూవల్లభుం డీకల్లఁ దెలిసి దండించిన దండించనిమ్ము. ఎక్కడి వావి, యెక్కడి పాపము? వెలకొమ్మ లెవ్వరిసొమ్ము? వలచివచ్చిన జవరాలిని విరాళ్లింబెట్ట వలవదు

రతీదేవి పూవిలుతునకు వలచిరాదో, రంభ నలకూబరునకు మేలుఁ జెందదో, యీ వలపుతలంపు నాయెడనే బుట్టెనే? దారుకావని మౌని మానినులకుం దగిలెఁగాని నీవలె నీలకంఠుండు నేరఁడయ్యెనో, గురునియిల్లాలిని రమించెంగాని కలువలచెలికాఁడు నీవలె నేరఁడయ్యెనో, యహల్యాకాంత నంటుకొనియెంగాని నీవలె నింద్రుండు నేరండయ్యెనో? వారికన్న నీకువివేకం బధికంబుగాఁబోలు! నీకుఁగలిఁగిన బుద్ధి వారికి లేదయ్యెనో? ఆనాఁటికి నీవుంటివేని వారల యోజనలు జెఱుపవే' యనిన విని యా సుజనుండు, 'యీ వెడమాట లేమిటికి? సృష్టిస్థితి సంహారకర్తలైన దేవత లెట్టువర్తిల్లినం జెల్లుగాని, తక్కినవారలకుం జెల్లునే? రంభ మొదలైన వెలయాండ్రు సైతము నిట్లు పుత్రులంబట్టిరే? మననేరవు: ఒక్కకార్యంబునుఁ గననేరవు, యెంతచెప్పిన విననేరవు: చాలుఁజాలు, విడువిడు, పోవలయు' నని బలికిన, నక్కలికి కలిబోసినవెనుక నుట్టిఁ గనుంగొనిన చందంబున నాశకుం బారంబులేమి గావున నక్కుమారతిలకునిం దిలకించి 'యోరీ! ఱాయైనఁ గఱంగుఁగాని నీమనంబు గఱుఁగదయ్యె. ఇది నీకు మంచి దటరా? ఆఁడది యుసురుమంటే మోసంబు గాఁదటరా? నే బలికినపలుకుల కలుకచేఁ గనుఁగొనలఁ గెంపునించెదవు, యా కెంపు నా కెమ్మోవిపై నుంచితే దోసమా? నామనంబునం గోర్కులనిలిపెద, వది నా గబ్బిగుబ్బల నిలుపమంటే దోసమా, కుమారకా! వెన్నెలకాఁకకు, మందమలయానిలమ్ముల రాకకు, చిలుకల మూఁకకు, కోయిలల వీఁకకు, వసంతుని జోకకు, మదనుని ఢాకకు, నేకరణిఁ దాళుకొనుదానరా, కెమ్మోవి యానరా, నీకు మరునానరా, కౌఁగిలిఁ గరుణింపరా, యించుక చల్లనిచూపు నింపరా, నామనవి యాలింపరా!'

—అంచు నత్యంతం బుప్పతిలి కనుఁగొలఁకులఁ గాటుకకన్నీరు మున్నీరువలె వెడలి చనుగొండ మునుంగ సేయఁ బెక్కువిధంబుల వేఁడుకొను నప్పల్లవాధరిమాటలు విననొల్లక యాచకులంజూచిన లోభివాని చందంబున వేఱపరాకుం జూచుచు, నేమనిన నేమివచ్చునో యని నోరెత్త వెఱచి యూడఁబోవు నుపాయంబు జింతింపుచు, కొంతతడవుండి యటు నిటుఁ జూచి 'యాచెలిం బట్టిన వలరాభూతంబు కొంచాన విడువదు;

యెప్పటిదినేనిం దప్పించుకొనిపోవుట యెట్లు'నని యప్పుడంకుక పట్టినకుప్పటి విడచి సాముసేసిన యరమట్టి దట్టిచల్లడంబులతో వెలువడి, పులిచే విడువఁబడిన లేడివడువున రాహుదంష్ట్రా విముక్తుండునైన చందురుని చాడ్పునఁ బోవునెడ, 'నోరీ! రసికుండవని యుంటి; పైదుప్పటి విడచి పోయెదవు, నీ యంగుళెల్లం గంటి మారుబారికి వెఱచి నేను కోరిన యెడ చీరికింగొనక, నోరికిందగని క్రూరంబులు పలికి జారిపోయెదు, వలదురా దురాత్మకా! యేల చెడిపోయెదురా? వలదురా, లోపంబులునారోపించి భూపాలునకుఁ గోపంబు దీపింపఁజేసి నీ కీలుఁగీలుఁ గోయింతు, యింతులతో నా యింతలేసి రంతులు? నీ గురుతు నాచెంతఁ జిక్కె, మంచిది పొమ్ము పొమ్మని యొమ్ముఁ దాటింపుచుం బగఁజాటు నవ్వాధూటిం దిరిగిచూచి సుగుణాకరుండైన రాకుమారుం 'డంబా! నీవు కనుమూంబకుని యంబకంబులకునోడి పాడివీడి యాడిగెలకు నన్నుంబోలుసేయుట తగవుగాదు నీవు బలుకు భయంకర భాషణంబులకు వెఱచి, నీ మనోరథంబు నెరవేర్చం బూనితేని, లోకంబున నపకీర్తియుఁ, బరలోకంబున యమునిచే నార్తియుం బొంది పెక్కుజన్మంబుల హీనజాతులం బుట్టవలయు. అంతబాధ పడుటకంటె రాజుచేత నాజ్ఞపడుటేనియు మేలు; వసుమతీపతి చిత్తంబు వకావకలై నన్నుం దెగఁజూచునట్లుగా విపరీతంపుమాటలు పలికెదనంటివి. 'వినాశకాలె విపరీతబుద్ధి' యనువితంబున నీకు బుద్ధిపొడమె. నీ వచించిన పద్దులే నిజంబని తండ్రి నాపయిం గోపించి యాజ్ఞసేయించె నేనియు నాకాశవాణియు, భూకాంతయు నెఱుంగదే? ఆకోల నిన్నుం దోడనె చుట్టుకొను, నీకు సరిపోయినట్టు లుండుము; పోయివచ్చెద'నని పలికి యా గురుకుచనగరు వెడలి, సారథి తెచ్చినిలిపిన కనకమణిమయ రథంబును, మావంతుండు దెచ్చిన భద్రదంతావళంబును, పడివాగెఁజేసిన కాంభోజకాశ్వరాజంబును, శిబికావహులు దెచ్చిన బంగరుపల్లకియుం జూడక, యూడిగంబులు దెచ్చి పాదంబులఁబూన్చిన రవలపావలు మెట్టకయే, చింతాక్రాంత హృదంతరుండై, దిక్కులు చూడకయె తన నగరికిం జనియె... [సశేషము.]